HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בהשג יד כתיב אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים וכמה אמר רב יוסף אפי' [א] פטרוזא בר דנקא אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן פשיטא מהו דתימא כולי האי לא אי נמי פטרוזא לא קמ"ל רבי יהודה נשיאה הוה ליה פטר חמור שדריה לקמיה דרבי טרפון אמר ליה כמה בעינא למיתב לכהן אמר ליה הרי אמרו [א]עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא אמר רבא הלכתא ברגיא וכמה תלתא זוזי רגיל הכא ורגיל הכא קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא כאן בבא לימלך כאן בעושה מעצמו אמר רבי יצחק אמר ריש לקיש [ב]מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשווין למאן אילימא לרבי יהודה הא אמר הקפידה עליו תורה בשה אלא לרבי שמעון רב אחא מתני הכי רבינא קשיא ליה [א]רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה וסתם לן תנא כרבי יהודה ואת אמרת הלכה כרבי שמעון אלא אפי' תימא רבי יהודה ° [ג]לא יהא חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו[ב] רב [ב] [ג]נחמן בריה דרב יוסף [ד]פריק ליה בשילקי בשויו אמר רב שיזבי אמר רב הונא [ה]הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי איבעיא להו פדיונו [ג] לפודה או דלמא [ו]פדיונו לבעלים אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה ממונא דבעלים הוא כי תיבעי אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה להקדש מדמי ליה ורחמנא אמר ונתן [ד] הכסף [1] וקם לו או דלמא כיון [ה] דקני להו (א) בביני וביני לא דמי להקדש אר"נ ת"ש [ז]הגונב פטר חמור של חבירו משלם תשלומי כפל לבעלים ואע"פ שאין לו עכשיו יש לו לאחר מכאן מני אילימא ר"ש אמאי אין לו עכשיו אלא פשיטא רבי יהודה ואי ס"ד להקדש מדמינן ליה [ו] [2] וגונב מבית האיש אמר רחמנא [ח]ולא מבית הקדש [ז] ותו לא מידי: [ז] אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה [כו']: ת"ר כיצד אמרו נכנס לדיר להתעשר אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן שהרי שנינו [ח] [ט]הלוקח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה אלא [י]בישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים בתוך ביתו שמפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו מסייע ליה לר"נ דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה[י] ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים מפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל [כ]שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל שהיו לו טבלים[ז] ממורחין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל מעשרן והן שלו וצריכא דאי אשמועינן קמייתא משום דקא (ב) מפריש וקאי אבל הכא [ס]מתנות [ח] שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין אימא לא ואי אשמועינן הכא דאפשר לעשורי מיניה וביה דהא מנח אבל התם כיון דשה מעלמא בעי אתויי [ט] ומפריש וקאי אימא לא צריכא אמר רבי שמואל בר נתן אמר רבי חנינא הלוקח טבלים

ממורחין

בהשג יד כתיב. האומר ערכי עלי ואין לו כדי ערך כתיב ביה (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן וכתיב בתריה וכל ערכך וגו' (ג) דאי נמי לית ליה שוה שקל לא יעריכנו הכהן פחות משקל: **הלכה כדברי חכמים.** דפדיונו בשה כל דהו: **פטרוזא.** שה כחוש: **בר דנקא.** קטן שאינו שוה אלא מעה שהוא שתות דינר: [י] **נמי תנינא.** במתני' [ט.]: **פשיטא.** דאפילו פטרוזא דהא כל שהוא קאמרי רבנן לעיל [י:]: **כולי האי.** בר דנקא אי נמי נהי דקטן יכול ליתן [יא] אבל פטרוזא שהוא כחוש לא: **רגיל הכא ורגיל הכא.** פחות מסלע ויותר משקל: **קשיא הלכתא אהלכתא.** הכא אמרת הלכתא ברגיא ולעיל אמרת הלכתא כדברי חכמים דאפי' בר דנקא: **בא לימלך.** מה יתן לכהן אמרינן ליה ברגיא: **בעושה מעצמו.** ונותן בר דנקא לא כייפינן ליה טפי: **האמר.** בשמעתין לעיל (דף ט:) הקפידה תורה עליו בשה ואע"ג דתרלינן לעיל בשויו לא קאמרינן מיהו האי מקשה מאי דסלקא [יב] דעתך מעיקרא נקט: **רבינא קשיא ליה.** אמאי מוקמת למימרא דריש לקיש כרבי שמעון הא קיימא לן דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה בעירובין בפרק מי שהוציאוהו (דף מו:) וסתם לן תנא דמתניתין כרבי יהודה דאסר לפטר חמור בהנאה דקתני [ט.] מפריש טלה לאפקועיה לאיסוריה: **ואת אמרת.** למילתך כר' שמעון: **חמור מן ההקדש.** שפודהו בכסף בשויו: **להחמיר עליו.** שלא יפדהו אלא בשה: **אלא להקל עליו.** דאם פודהו בשה יכול לפדותו בפטרוזא: **בשלקי.** עשבים שלוקות: **ממונא דבעלים הוא.** ולא מצי (ד) כהן לזבוני להאי פודה ופדיונו פדוי לבעלים וזה הניח מעותיו על קרן הצבי: **ונתן הכסף.** דכתיב ואם המקדיש יגאל וגו' משמע [יג] כל מי שיתן הכסף יהא ההקדש שלו: **או דלמא כיון דקני.** האי פטר חמור לבעלים להאי דביני וביני דיכול לפדותו בשה (ה) אע"ג דכוליה לא קני ליה כל זמן שלא פדאו אפ"ה ממונא דידיה הוא: **ואע"פ שאין לו עכשיו.** כלומר שאע"פ שאין לו עכשיו (ו) רשות יש לו לאחר זמן שיפדהו הלכך הוי כאילו הוא השתא דידיה: **וגונב מבית האיש אמר רחמנא.** ישלם שנים לא מבית הקדש דאין תשלומי כפל להקדש: **אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן.** [יד] אם נתנו ישראל לכהן שוב אינו נכנס להתעשר לא ביד כהן ולא ביד ישראל ואפילו חזר ישראל ולקחו הימנו או הכהן נתנו לו שהרי שנינו כו': **ספק פטרי חמורים.** כגון שהיה לו עשר חמורות וילדו כולן זכר ונקבה שמפריש עליהן עשרה שיין לאפקועי לאיסורייהו ומעשרן לשיין כשאר בהמות חולין והן שלו והמעשר קרב שלמים והוא אוכלו כדין שאר מעשר בהמה: **ואותו אבי אמו כהן נפלו לו כו'.** [טו] דלאו חייבין בפדיון דברשות ישראל נולדו: **מפריש עליהן עשרה שיין.** לאפקועי איסורייהו: **והן שלו.** דמאי דמיחייב כהן המורישו לעשות מהן עושה זה מהן [טז] [ט]דלכהן המוריש היה צריך להפריש עליהן שיין להפקיע קדושה שחלה עליהן בבית ישראל ראשון ונוטל השיין לעצמו שהרי כהן הוא ואין צריך לחזור אחר כהן (ז) הכי נמי עושה ישראל זה היורשו דדמי כמי שהורישו כהן השיין:

ממורחין

אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן. יש ספרים דגרסי תנינא וקושיא היא זו: **והלכתא** ברגיא. בבא לימלך מוקמי ליה שמורים לפדותו בשה שוה שלשה זוזים [יז] רגיל הכא [י] אבל בעצמו אפילו בפטרוזא בת דנקא ואם אין לו שה לפדותו [יח] פודה בשויו ואפי' בשלקי וכל פריק ליה מברך על פדיון פטר חמור ולא בשעת נתינה לכהן דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי כדאמר לקמן בשמעתין (:) [יט] ושה בין מכבשים בין מעזים בין זכר בין נקבה בין גדול בין קטן [כ] כדתנן במתניתין: [כ]**הפודה** פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי. לא דמי לתורם משלו על חבירו דאיבעיא לן פרק אין בין המודר (נדרים דף לו:) אם צריך דעת דהתם כתיב גם אתם לרבות שלוחכם ובעינן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אבל הכא לא כתיב בעלים [כא]: **וגונב** מבית האיש ולא מבית הקדש. פרק מרובה (ב"ק דף סב:) [ל]איתא הך דרשא [כב] דקאמר מרעהו ולא מהקדש נפקא ופירש איש לא מיותר דגוזבר נמי מקרי איש ולא משתמע [כג] כלל מאיש [מ] למעוטי דבכל דבר שהוא לשון זכר שייך לשון איש ואשה[נ] על נקבה כמו (שמות כו) אשה אל אחותה[ס] והא דאמרינן הכא מבית האיש ולא מבית הקדש כדנפקא מרעהו ומשום דהא קרא וגונב איירי בתשלומין מייתי לה[ע]: **שהיו** לו [כד] עשרה ספק [פטרי] חמורים מפריש עשרה שיין ומעשרן והן שלו. לפר"ת דמפרש לעיל [פ] [כה][צ] פודה וחוזר אפילו פעמים הרבה אספיקות קאי קשה למה לי עשרה שיין בשה אחד סגי אבל לפירוש הקונטרס [כו] דאינו חוזר ופודה אלא אם כן נתנו לכהן וחוזר ולוקחן ניחא ומיהו לפירושו נמי קשה [כז] ההיא דלקמן ישראל שהיו לו י' פטרי חמורין ודאין בתוך ביתו שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהן עשרה שיין [כח] והן שלו התם למה לי עשרה בחד סגי [כט] שמן הדין הן שלו אע"פ שהן ודאין אם כן בכל פעם ופעם חשוב כאילו נתנו לכהן וחזר [ל] ולקחן דמכח אבי אמו כהן הוא יורש ונראה דבכל הני דנקט עשר' לרבותא [לא] אע"ג שכולן פטר חמור כולן נכנסין לדיר להתעשר:

דגנך

מסורת הש"ס

א) [ערכין מו: בילה כו.], ב) [לעיל ט: ע"ש], ג) ברא"ש איתא נחמיה, ד) [סוכה לו: וש"נ], ה) לקמן נה: [ב"ק קי:], ו) ב"מ ז., ז) פירש"י מכאן עד סוף העמוד נדפס בתחלת ע"ב, ח) [קדושין נד: נח. נח: נדרים פה. ב"ב קכג: מכות כ. חולין קל:], ט) [צ"ל דכהן], י) ורגיל הכא אבל הוא עצמו אפי' בפטרוזא בת דנקא הס"ד ואח"כ מה"ד ואין לו שה, כ) עיין מל"מ הלכות תרומות פ"ד הל"ב, ל) איתא נמי הך דרשא וקשה דמרעהו כו' ופירשתי דלאו מיתורא דאיש קדריש דגזבר נמי, מ) למעוטי הקדש, נ) על לשון נקבה, נ"ק, ס) נ"ל בקרסים, נ"ק, ע) [ועי' תוס' ב"ק סג. ד"ה רעהו כו' מבואר היטב], פ) [דף ז: ד"ה ופודה], צ) דפודה וחוזר ופודה, נ"ק

תורה אור השלם

1. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט

2. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' או דילמא כיון דקני להו דביני וביני: (ב) שם דקא מופרש וקאי: (ג) רש"י ד"ה בהשג וכו' דאי לית ליה נמי שוה: (ד) ד"ה ממונא וכו' ולא מצי לזבוני ליה האי פודה כצ"ל ותיבת כהן נמחק: (ה) ד"ה או דלמא וכו' בשה כל שהוא אע"ג דכוליה: (ו) ד"ה ואע"פ וכו' עכשיו בו רשות: (ז) ד"ה והן שלו וכו' אחר כהן אחר הכי נמי:

גליון הש"ס

גמ' לא יהא חמור מן ההקדש. ע' טורי אבן מגילה כג ע"ב ד"ה אדם מי קדים:

מוסף רש"י

פריק ליה בשילקי בשויו. שנותן עשבים שוים דמי החמור לכהן (לעיל ט:). **ותו לא מידי.** תו ליכא לאקשויי מידי (ערובין קג:) אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) אין להשיב על כך (יבמות לט. וקדושין כא.) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. סד.) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין להקניט בדבר זה (שם סו:). **הלוקח.** לקח עשרה טלאים שלא נתעשרו מן השוק (ב"ק קי:). **עשרה שיין.** לאפקועי איסורייהו למישרי להו בעבודה (ב"מ ז.).

רבינו גרשום

בהשג יד הוא דכתיב כלומר עני שאמר ערך פלוני עלי אם יש לו השג יד ליתן שקל חייב ליתנו לכהן דכתיב על פי אשר תשיג יד הנודר ואם אין לו השג יד ליתן שקל פטור משום שנאמר וכל ערכך יהיה בשקל ולעולם גבי פטר חמור תפדה בכל שהוא: וכמה כל שהוא אפי' פטרוזא בר דנקא אפי' בשה כחוש שאינו שוה אלא שתות השקל: ה"ג אמר רבא תנינא במשנה גדול וקטן תמים ובעל מום מהו דתימא מתניתין כולי האי בר דנקא לא קאמר אי נמי פטרוזא בכחוש לא קאמר קמ"ל רב יוסף. ר' טרפון כהן הוה: ברגיא. וכמה הוי ברגיא תלתא זוזי והיינו פי' לשון ברגיא דרגיל הכא ורגיל הכא כלומר קרוב לזה וקרוב לזה שג' זוזים לא נחסר מסלע אלא זוז ואינו יותר משקל אלא זוז: קשיא הלכתא אהלכתא. דלעיל אוקימנן אפי' בפטרוזא בר דנקא והכא קאמר הלכתא ברגיא: כאן בבא לימלך. כמה יתן אמרינן ליה ברגיא בבא מעצמו אם מדעת עצמו פדאו בדנקא הוי פדוי: אילימא לר' יהודה. דאמר הקפידה עליו התורה בשה וכדסלקא דעתך מעיקרא דבשה אין ולא במידי אחרינא: אלא לר' שמעון. דלא איירי בהקפיד עליו תורה כלל אלמא דסבירא ליה דפודהו נמי בשווין: רב אחא מתני הכי אלא לר' שמעון רבינא קשי ליה היכי מצי לאוקמה כר' שמעון והא קי"ל ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה: ועוד דסתם לן תנא כר' יהודה. דתנן ופטר חמור תפדה בשה מן הכבשים ומן העזי' כו' דבשה דווקא לא מידי אחרינא ואת אמרת הלכה כר' שמעון דמוקמ' לה כר' שמעון: אלא אפי' תימא ר' יהודה. הוא דפודיהו בשויו משום דלא יהא פדיונו דפטר חמור מפדיון דהקדש דהקדש נפדה בשווין בכל דבר אף האי נמי. והאי דקאמר הקפידה עליו תורה בשה הכי סבירא ליה דלא אמרה תורה בשה להחמיר עליו כלומר דבשה אין ולא במידי אחרינא. אלא בכל דבר נמי יכול לפדותו בשוויו ולא אמרה בשה אלא להקל עליו דאם רצה לפדותו בשה אפי' אינו שוה אלא דנקא יכול לפדותו דבהכי הקפידה התורה דאם בא לפדותו בפחות משוויו אין יכול לפדותו אלא בשה: איבעיא להו פדיונו פדוי לפודה. כלומר דהאי דפדהו בשה יהא הפטר חמור שלו: או דלמא פדיונו פדוי לבעלים. כלומר פדוי הוא הפטר חמור אבל מ"מ הפטר של בעליו יהיה ולא של פודה: להקדש מדמי ליה ורחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו. כלומר כל מי שפודה ההקדש הרי הוא שלו אף

עין משפט נר מצוה

נ א ב ג ד מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה יא יב סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ה:

נא ה ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעי' ז:

נב ז מיי' פ"ג מהלכות גניבה הלכה ג:

נג ח מיי' שם הלכה א:

נד ט מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה י:

נה י מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה כג:

נו כ מיי' שם הלכה כד:

שיטה מקובצת

[א] פטרוזא. עיין תוס' מנחות (דף ק"ז ע"ב): [ב] רב נחמיה בריה: [ג] פדיונו פדוי לפודה א"ד פדיונו פדוי לבעלי': [ד] ונתן. (קדושין דף ה ע"א ודף יא ע"ב שבת דף קכח ע"א וברכות דף מט עירובין דף לא פסחים דף לה ב"מ דף נד ערכין דף לג): [ה] דקני להך דביני וביני: [ו] וגונב. (ב"ק דף עו): [ז] מתיבת אחת עד תיבת ת"ר נמחק: [ח] מתנות שהורמו לאו כמי שהורמו דמיין: [ט] אתויי מופרש וקאי לא אמרינן צריכא: [י] מה"ד אף אנן נמי תנינא: [יא] ליתן אפילו בדנקא אבל: [יב] דסלקא דעתא מעיקרא: [יג] תיבת כל ל"ש: [יד] דאם נתנו ישראל לכהן שוב: [טו] ודאי חייבין תיבת דאז נמחק: [טז] מהן והכהן המוריש: [יז] זוזים דרגיל הכא ורגיל הכא בעושה מעצמו אפילו: [יח] לפדותו פודהו בשויו ואפילו בשליקי וכדפריק ליה מברך אקב"ו על פדיון: [יט] ושה דאמרינן בין: [כ] קטן בין תם בין בעל מום כדתנן: [כא] בעלים מכלל הס"ד: [כב] דרשא והך דרשא דקאמר: [כג] משתמע. עיין תוס' (ב"ק דף סג ע"א): [כד] לו עשרה ספק פטרי חמורים: [כה] לעיל דפודה וחוזר: [כו] הקונטרס דמפרש דאינו: [כז] קשה מההיא: [כח] שיין ומעשרן והן שלו תימה למה לי תיבת התם נמחק: [כט] סגי דכיון שמן הדין: [ל] וחזר ולקחו כיון דמכח: [לא] דאע"ג שכולן פדיון פטר חמור:

רבינו גרשום (המשך)

מי שפודה פטר חמור נמי הוי שלו: או דלמא. אע"ג דאסור בהנאה כהקדש כיון דקנו בעליו להך דביני ביני שיכול לפדות חמור שוה סלע בשה דנקא לא דמי להקדש. דהקדש אין נפדה פחות משוויו והך דביני ביני הוי ממונא דבעלים הלכך הוי כוליה דבעלים: ואע"ג שאין לו עכשיו לבעליו רשות ליהנות מחמור משלם תשלומי כפל דכתיב על חמור על שה ועל שלמה וגו' ישלם שנים: ואמאי אין לו עכשיו. והא קא שרי ליה ר' שמעון בהנאה קודם פדייה: אלא פשיטא ר' יהודה היא ואי ס"ד להקדש מדמי ליה אמאי משלם תשלומי כפל לבעלים וגונב מבית האיש אמר רחמנא ישלם שנים ולא וגונב מבית הקדש והאי פטר חמור כהקדש דמי וקרנא לישלם ותו לא מידי אלא מדקתני משלם תשלומי כפל לבעלים ש"מ דממונא דבעלים הוא ופדיונו פדוי לבעלים: אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן. כגון שנתנו ישראל שה זה לכהן בפדיון פטור חמור וחזר הכהן ומכרו לישראל או נתנו לו כי האי גוונא אין נכנס לדיר שהרי שנינו הלקוח וכו': אלא בישראל שהיו עשרה ספק פטרי חמורים בתוך ביתו שמפריש עליהן עשרה שיין ומכניסן לדיר ומעשרן והן שלו. וה"ה דאפי' היה לו ספק פטר אחד או שנים והפריש עליהן שיין להפקיע ספקן והן שלו שאותן שיין נכנסין עם שאר כבשים לדיר להתעשר.

והא דנקיט עשרה רבותא קאמר לן כלומר שיש בהן כדי מעשר בפני עצמן מפריש עליהן עשרה שיין כיון דשל ישראל הוו מעיקרא והשתא נמי באו ליד ישראל והן שלו הואיל ומחמת כהן באו לו: טבלים ממורחים. שעשוין כרי ונגמרה מלאכתן למעשר: מעשרן. משום דשל ישראל היו ועכשיו הן של ישראל והן שלו הואיל ומחמת (ישראל) [כהן] באו לו והן שלו הדמים שיכול למוכרן התרומות לכהן והמעשרות ללוי והדמים יהיו שלו: וצריכא למימרינהו לתרויהו. דאי אשמעינן הך קמיתא אמאי מעשרן והן שלו משום דקא מופרש וקאי כלומר כיון דשלא ממין עצמן הן פודין הפטרי חמור אלא במין אחר בשיין כמו הני שיין דהפריש עליהן כאילו היו מופרשין שהפרישן אבי אמו כהן והיו שלו וירשו ישראל זה ממנו משום הכי והן שלו: אבל הכא. גבי טבלים ממורחין כיון דמיניה וביה בעי למפרש מעשר אימא מתנות ומעשרות שלא הורמו (שהורמו) כמי [שלא הורמו] דמיין כשהיו ברשות כהן אלא אימא השתא צריך לעשורינהו ולמיהבינהו לכהן קמ"ל מעשרן והן שלו: ואי אשמעינן הכא. בטבלים משום הכי מעשרן והן שלו משום דאפשר לעשורינהו מיניה וביה ודמי כאילו היו מופרשין משעה שנמרחו והא מרח מעשרותיו מצידן וירש הטבלים והמעשרות מאבי אמו כהן הלכך מעשר והן שלו שיכול למכור המעשרות והדמים שלו. אבל התם בפיטרי חמורים כיון דשה בעלמא בעי אתויי עתה ולפדות כל חד וחד ולאו מיניה וביה יכול לפדותן לא אמרינן דדמו השיין כמופרשין וקיימי עד שהיו של כהן אלא השתא צריך לאפרושינהו ולמיהבינהו לכהן